

весна 2023 № 2 (121) РІК XXXI

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Fundacja

Стефанія,
Михайло
Маркович

NOWYSCIA

im. S. i M. Markowiczów

Михайло Маркович передав на руки Ігоря Горківа
орігiнальний, ручно кольоруваний лiнорит з 1572р.

Члени ансамблю „Крапка”

Фундація НОВИЦЯ ім. С. і М. Марковичів

 ТЕКСТ д-р АННА БАРНАТ

11.03.2023 рока в новичанській хижі номер 95 мала місце торжественна інавгурація Фундації НОВИЦЯ ім. Стефанії і Михайла Марковичів.

Пані Стефанія і пан Михайло юж в липні 2022 рока зачали намаги, яки вели до того би організація зачала свою діялніст. Товдиль то мало місце посвячіня садиби фундації – хижі, яку фундаторе купили і одновили. Праця над купівлею і ремонтом того довоєнного будинку не була легка, та завдяки консеквенції пана Михайла завершилася успіхом. Фундатори, яки сут конесерами штуки, рішили створити лого організації на яким зображений єден з найвизначніших лемківських малярів – Епіфаній Дровняк, називаний Никифором.

Ціль, яку обрали при будові фундації то створення місця, в яким можуть стрічатися молоді і дозрілі, цікаві світа люде, та передо шитким тоти, яки хочут поширити свої горизонти, аналізувати і краще розуміти річі близки лемківській душі. Новиця – невеличке село в центрі Лемківщини – і тепер рідний дім для фундаторів, має доказати кожному, же великий світ культури може стрічатися і поєднуватися з місцевим ремеслом і народньом музикою.

11.03.2023 рока, юж в садибі новоствореной фундації, зобраним презенували постаті фундаторів і головни задачі яки стоят перед організаційом. Гости могли видіти виставку прац львівських артистів – Сергія Міхновського, Петра Сипняка і Віктора Москалюка, о яких охочо і в деталях розповідав сам фундатор, таким чином допомагаючи зобраним в аналізі творів.

Підчас події пан Михайло передав на руки пана Ігоря Горківа – голови перемиського відділу ОУП і представника Народнього дому в Перемишлі – оригінальний, ручно кольоруваний мідьорит. Картина, виготовлена в 1572 році в фірмі Браун-Гогенберг як част

серії „CIVITATES ORBIS TERRARUM”, презентує панораму древнього Перемишля – і є то бодай настаріше зображення того міста.

Свято в Новиці прикрасив виступ перемиської Крайки, яка під керівництвом пані Тетяни Наконечної підготувала традиційни пісні з різних регіонів України і південно-східної Польщі.

Панство Марковичі звершили і єден барз символічний і урочистий жест – передали ключи (не символічни, а правдиви!) до дверей садиби фундації на руки членів управи організації. Тот винятковий символ ясно вказує не лем на відкритість самих фундаторів, але і на надію пов'язану з майбутньом співпрацю з Олександром Баюс, Ігорьом Василюком, Григорійом Суханичем і Анном Барнат.

На місци не бракувало тіж смачних колачів. Тот, хто не прибував кухні пані Стефанії, мав би банувати! Дискусії при каві передовжилися до пізнього вечера. Якшто не подарилося Вам прийти Новиці – реляцію з події найдете на сторінці www.nowycia.pl

Зміст:

- 2 ФУНДАЦІЯ НОВИЦЯ ІМ. С. І М. МАРКОВИЧІВ - д-р А. Барнат
- 4 М'ЯСНИЦІ ПЕРЕД ВЕЛИКИМ ПОСТОМ - І. Пецух
- 5 ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ
- 6 УКРАЇНЦІ У ПОЛЬЩІ ХХ СТОЛІТТЯ - Т. Радь
- 10 М'ЯСНИЦІ ПЕРЕД ВЕЛИКИМ ПОСТОМ - І. Пецух
- 10 ПИСАНКИ, ДРАПАНКИ... - А. Буковска
- 11 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ - д-р В. Гойсак
- 12 ПОДІЇ В АНТОНИЧИЛЦІ - Н. Гладик
- 14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - д-р А. Барнат, Кир А. Троханівський
- 16 МАЛА МРІЯ, ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ - Г. Суханич
- 17 З РОКИ ЧЕКАНЯ - Г. Суханич
- 18 В ПОРОГАХ ЛІГНИЦЬКОГО ЛІЦЕЮ - А. Вев'юрка
- 19 ХВИЛИНА З МИНУЛОГО - А. Вев'юрка
- 21 НЕ ЗАБУВАЙМО ХТО МИ - В. Шляхтич
- 22 ПАМ'ЯТАЙМЕ О НАШИХ ПРЕДКАХ - М. Трохановські
- 23 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН - А. Вев'юрка
- 24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта
- 25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубіч
- 27 РАДІСТЬ РІЗДВА - Л. Шкварла
- 27 МАМО, А ТОТО ШТО?
- 28 50 ВСЕПОЛЬСКИЙ КОНКУРС ПИСАНОК ІМ. МИХАЙЛА КОВАЛЬСЬКОГО

❖ Обкладинка:

Писанки Марії Келечави

❖ Фотографії:

Адам Вев'юрка, Еміль Гойсак, Петро Тарбай, Каміль Палюшек, Лариса Шкварла, Григорій Суханич, Пйотр Севериньський, Петро Басалига
<https://tinyurl.com/mr3awwz4>
<https://tinyurl.com/354yfra3>
<https://tinyurl.com/5uffy38z>

Зліва Олександра Баюс, Григорій Троханівський, Єва Чех.

Зміна поколінь

По довгих роках праці приходить час відпочити. В Об'єднанні лемків з кінцем старого року попрощали зме нашу довголітню книговодку паню Єву Чех, котра працювала з нами 27 років. Вести книги - то дос тяжка и відповідальна задача. Як повіла сама пані Єва - прийшла лем на рік, мала поприбувати чи буде їй та праця відповідала а лишилася мало не на все. Співпрацівники будуть їй згадувати як сердечну і щиру особу, котра добрі додержувалася своїх обов'язків. «Любила-м приходити до бюро ОЛ, все бив час на роботу і на бесіду. Знам, же емеритура то не кінець а початок нового життя» - повіли пані Єва.

На їй місце прийшла нова спеціалістка - Олександра Баюс, яка є членом Головної управи ОЛ від 2022 року. Олександра скінчила Економічний університет в Кракові, своє знання доповняє на різного роду школях і курсах. Для неkotрих може то дос монотонна і нудна робота. Та так не думат наша нова книговодка. Має своє рахункове бюро, живе и працює в Маластові. Знає її з фільмів «Łemkowie to my», де є спортретувана як лемківська мама - давня и модерна. Жичиме Тобі Олю плідної праці, яка буде приносила сатисфакцію!

41 «ЛЕМКІВСКА ВАТРА» в Ждині

буде проходити в днях 14 – 16 липня 2023
Сердечні Вас просиме на наше спільне свято!

Оргкомітет

Гратуляції

Молодий лемко Яків Прибитень (його дідове родом з Криниці, Полян, Мацини и Ропиці) найшовся меже учасниками фіналу музичного конкурсу для молодих диригентів «Donatella Flick Conducting Competition», котрий одбиватся што два роки в Лондоні. Як тогорічний учасник Яків Прибитень мав змогу співпрацювати з London Symphony Orchestra. А під кінець марця бив іменований новим «Fellow Conductor» (диригентом) в Royal Northern College of Music в Менчестер (Велика Британія). Жичиме шиткого найліпшого, кріпкого здрав'я і сили для розвивання свого таланту.

Головна управа
Об'єднання лемків
і редакція «Ватри»

Просиме Вас на **33 «Лемківський кер-меш» в Вільхівці**
20-21.05.2023 р.

ПОЛЯНИ коло Гривова

100 років тому парафіяне поставили на Божу Славу на новим цмонтери пропам'ятни камінни крест. Заініціював-єм ремонт того креста. Ма тото бити на початку весни. Орієнтаційни кошт ремонту то пару тисячів злотих. Конкретні буде знатя по розобраню констркції на части. Особи, котри хцут фінансово спомочи тот ремонт прошу о контакт. Михав: тел. 505431987, mytroline@icloud.com

Вітання з 65 літтям!

Марія Келечава з Мончаків народилася 11.02.1958 р. в Пшемкові. З 1982 р. проживає та творить у Вроцлаві. Під час злочинної акції «Вісла» батьки Марії були депортовані на західні землі Польщі, мати з села Лабова, тато з села Берест. Вона закінчила Економічну академію, одержуючи диплом інженера. Працювала по своїй професії як вчителька – викладач технології харчування. Марія Келечава є активним членом Об'єднання лемків, довгі роки належала до Головної управи і є амбасадором лемківського народного мистецтва в польському суспільстві.

Писання писанок винесла з рідного дому, в якому писанкам жертвувалося щонайменше п'ять поколінь. Пише писанки узорами лемківськими та гуцульськими. З гуцульськими узорами п. Марія заізналася в 1995 р. на виставі в Оссолінеум у Вроцлаві і від тоді почала малювати свої гуцульські писанки. Вона малює свої писанки традиційною технікою. Її писанки мають власний колорит і велике багатство орнаментики, чим відрізняються від писанок інших авторів. Так виконані писанки вимагають великого вкладу праці. Над одною писанкою авторка працює часто навіть три дні. Свою майстерність передала дівкам Марті і Олександрі.

Марія Келечава є лауреаткою численних польських конкурсів та фестивалів, репрезентувала Польщу на міжнародних виставках та зустрічах у Німеччині, Греції, Чехії, Угорщині, Україні. Її роботи часто є прикрасою великодніх столів по майже цілому світі. Писанки Марії знаходяться між іншими в збірках Етнографічних музеїв Вроцлава, Торуня, Зеленої Гори, Варшави, Кракова, в єдиним в Польщі Музею писанки в Цехановці, а також закордоном - в Саксонському музеї народного мистецтва в Дрездені (Німеччина), в Музеї писанки в Коломиї (Україна). Крім писанок, майстриня цікавиться теж іншими видами народного мистецтва – вишивкою, декоративними квітами, віночками. Писан-

карка є членом Товариства народних митців в Любліні і Нижньошлеського товариства художників у Вроцлаві, є лауреаткою чисельних нагород, таких як: Срібний Хрест Заслуги (2004 р.), відзнака «Заслужений для польської культури», признана міністром культури і національної спадщини (2008 р.), нагорода Президента Вроцлава (2010 р.), медаль «Заслужена діячка культури Gloria Artis» (2018 р.). Пані Маріє, бажаємо Вам доброго здоров'я, щастя, радості, Божої благодаті та дальшого творчого успіху в передаванні краси нашої культури.

Сердечно вітаємо із визначним 65-літнім ювілеєм від дня народження О. Мітрата Юліана Гойняка.

ВСЕЧЕСНИЙ ОТЧЕ!

Нехай Всевишній Господь Бог щедро благословить Вам у щоденному житті, дарить Вас кріпким здоров'ям, силами, витривалістю і численними ласками необхідними для праці в Його Винограднику. Хай віра, надія і любов наповняють Ваше серце а Пречиста Богородиця окриває і хоронить своїм омофором, щоб Ви могли ще довгі роки служити нашій Церкві і народові на многі і благі літа!

Вірні з Зеленої Гори
і Новогороду Бобжаньського

Христос Воскрес!

З нагоди Світлого Празника ХРИСТОВОГО
ВОСКРЕСІННЯ,
Всім лемківським організаціям, авторам –
дописувачам,
кольпортерам, читачам та всім нашим
прихильникам бажаємо доброго здоров'я,
щастя, любові та Господньої благодаті.

Головна управа ОЛ
Редакція «Ватри»

Цей день

Остап Лавецький

Великий і святий цей день.
Нам лине радість із небес,
В церквах звучить гомін пісень,
Днесь - бо Христос з мертвих во-
скрес!

У цей день небо і земля
Святкує чудо всіх чудес,
Людям несеться новина;
Христос Воскрес! Христос Воскрес!

У цей день громко дзвони б'ють,
Мир і любов голосять всім.
Єднайся український люд,
Цей день друга друга обіймим.

В цей день, о Христе дай нам сил,
Щоб ми все горе пережили,
Щоби нам нарід не терпів
А в щастю все Тебе славив.

Нещодавно у Польщі вийшла друком кни-
га «Мереживо. Про українців з Польщі»,
що мовою оригіналу має назву «*Spłoty – o
Ukraińcach z Polski*». У ці дні та найближчі мі-
сяці відбуватимуться презентації у польських
містах за участі її співавторів. Вона побудова-
на у формі розмови польської публіцистки,
перекладачки та україністки Ізи Хруслінської
з істориком, «професійним» українцем та
колишнім багатолітнім головою ОБ'єднання
українців у Польщі Петром Тимою.
Своїм діалоговим форматом вона дуже
близька за задумом та втіленням до книги
«Роздуми про двадцяте століття», яка стала
результатом вільної розмови двох знакових
дослідників історії XX століття – Тімоті Снай-
дера та Тоні Джадта. Предметом їхньої бе-
сіди стала інтелектуальна дискусія про події
минулого століття, роль політичних ідей, їхні
наслідки та висновки для майбутнього плину
історії, що водночас також є біографічною
ретроспективою Джадта історії XX століття
через призму власного життєвого досвіду.

Саме таке порівняння не покидало мене
у процесі прочитання «Мереживо. Про укра-
їнців з Польщі». Не знаю, чи мали автори на
меті цей або інший взірць книги-діалогу, але
саме ця думка переслідувала мене протя-
гом її читання. Спершу був намір підготувати
коротку рецензію, проте прочитаний текст
настільки став мені близьким, що я вирішив
зробити стислий довільний виклад найбільш
важливих для мене моментів книги із замітка-
ми на полях.

Це розмова двох польських громадян про
українсько-польські відносини і становище
українців у Польщі протягом XX століття, про
складні сторінки спільної історії та важкий
діалог, про ідентичність українців у Польщі
й український етос, починаючи з поразки
Української революції 1917–1921 років, зокре-
ма українців у Польсько-українській війні і до
наших днів. Водночас це також і біографія
українця за походженням Петра Тими, який
народився 1966 року в невеликому містечку
Шпротава неподалік польсько-німецького
кордону – після катаклізмів Другої світової
війни, у час, коли комуністи утвердили владу
у Польщі. Водночас кардинально змінилася
сама Польща, а також кількість, місце і ста-
новище у ній українців. Відповідаючи на пита-
ння співрозмовниці про свій життєвий шлях та
досвід власної родини, головний герой книги
розповідає про шлях змін, трансформацій,
виживання, пристосування і формування

української спільноти у Польщі протягом минулого століття. Разом з Ізою Хруслінською він шукає відповідь на багато питань спільної історії українців і поляків, заплітаючи мереживо з вузликами подій, людей та ідей, які сформували сучасне обличчя багатонаціональної Польщі. Польщі, яка до Другої світової війни була батьківщиною для понад п'яти мільйонів українців, а за даними останнього перепису населення 2011 року – лише для близько 51 тисячі осіб, з яких 39 тисяч зазначили українську національність як єдину.

Ідея книги виникла у 2017 році після того, як польський уряд відмовився фінансувати меморіальні заходи з нагоди вшанування 70-х роковин акції «Вісла», а також у пік так званої «війни пам'ятників», коли у період 2014–2020 років на території Польщі було знищено майже два десятки українських пам'ятників та місць поховань. Проте контекст загострення двосторонніх відносин між Польщею та Україною, реакцією на який була задумана книга, стрімко змінився після 24 лютого 2022 року, коли у зв'язку з початком повномасштабної війни Росії проти України кардинально змінилися польсько-українські відносини. Одномоментно вони знову стали партнерськими, дружніми та приязними, коли Польща стала однією з перших, хто не лише висловив солідарність з Україною, а й почав надавати військову, гуманітарну, фінансову, дипломатичну допомогу. Це важлива зміна, без якої, можливо, зміст і акценти самої книги могли сьогодні виглядати дещо по-іншому, враховуючи, що дев'ять розмов між співавторами книги відбувались у період з квітня 2020 до листопада 2022 року. Проте саме вона є наочним підтвердженням мети, яку вони переслідують, і котру втілює кредо «Немає вільної Польщі без вільної України». Проте так було не завжди, а тому наразі відкрите питання, чи цього разу назавжди.

«Мереживо. Про українців з Польщі» – це третя спільна книга, яку підготували у співпраці Іза Хруслінська і Петро Тима за двадцять шість років знайомства. Першою була польськомовна збірка двадцяти п'яти інтерв'ю та розмов під назвою «Багато обличчя України» (Wiele twarzy Ukrainy, 2006), яка покликана показати польському читачеві різноманітність і неоднозначність української проблематики. Другою були «Діалоги порозуміння. Про українсько-єврейські взаємини» (2011) – україномовний збірник 22 інтерв'ю, метою яких є всебічний опис різних аспектів єврейсько-українських контактів на українських землях в історії та сьогоденні, зокрема «союзу тризуба та зірки Давида» та появи феномену українських євреїв. Також вони були причетними до появи книги з добіркою публіцистики Яцека Куроня «Поляки та українці: важкий діалог» (2012), який напевне був чи не найбільш ревним польським прихильником польсько-українського порозуміння. Тому поява у 2023 році «Мережива» є логічною, а до певної міри (довго)очікуваною книгою, до якої Петро Тима й Іза Хруслінська так довго йшли. По суті це книга, яка структурувала незліченні розмови, які вони вели між собою, друзями, однодумцями та опонентами з метою будування польсько-українського діалогу, задля чого кожен із них присвятив основну частку свого свідомого життя. Якщо для Хруслінської це результат зацікавлення та захоплення українською історією, літературою, культурою чи традиціями, то для Тими це буквально історія життя його власної родини, яке розгортається на сторінках книги.

Основним адресатом видання є польські читачі, передусім поляки, які є її цільовою аудиторією. Думаю, не буде помилкою стверджувати, що це запрошення їх до діалогу з українцями у Польщі. На цьому моменті варто зробити додаткове пояснення – яке, на жаль, часто неочевидне для українців в Україні, а подекуди незручне для частини польського суспільства та політикуму. Мова про те, що основним об'єктом книги «Мереживо. Про українців з Польщі» є українське автохтонне населення, яке багато століть проживало на польсько-українському прикордонні і є громадянами Польщі. Це не громадяни України, які тимчасово чи на постійній основі перебувають на території Польщі у зв'язку з економічною міграцією або вимушено опинилися тут після 24 лютого 2022

року у статусі біженця. Це важлива обставина для розуміння та формування польсько-українських відносин, на якій неодноразово наголошується у книзі. Українська громада у Польщі часто є заручником їх помилкового трактування поляками через призму ставлення до українців загалом, складного спадку відносин обох народів і поточних двосторонніх міждержавних відносин між Польщею та Україною. Таким чином їх часто не сприймають як повноцінних, рівноправних та «своїх» громадян на рівні з іншими громадянами Польщі, яким стереотипно приписують усі «українські гріхи» і сприймають через призми творчості Генріка Сенкевича або, що гірше, пропагандивної творчості на кшталт книг Едварда Пруса. Водночас українське суспільство і держава іноді також не помічають українських автохтонів і помилково трактують їх як діаспору. Не знаю, чи у майбутньому планується український переклад книги, але вона також була б корисною і цікавою для українців в Україні, які б «відкрили» для себе у Польщі «українських». Мало нас не бути, але ми є...

Розповідаючи про українську громаду у Польщі, Петро Тима звертає увагу на дві визначальні обставини, які мають найбільший вплив на її теперішнє становище. Через розпорошеність внаслідок акції «Вісла» з 1947 року українці населяють різні регіони Польщі, переважно Вармінсько-Мазурське, Поморське, Західнопоморське, Нижньошльонське, Підкарпатське та Підляське воєводства, а також великі міста, зокрема це Варшава, Гданськ, Вроцлав, Щецин, Кошалін, Зелена Гура, Люблин, Ольштин тощо. До 1944 року майже мільйон українців компактно проживав у південно-східних прикордонних регіонах сучасної Польщі, та внаслідок депортації до совєцької України й акції «Вісла» на польсько-українському прикордонні їх практично не залишилось. Натомість вони були розпорошені у північних, південних та західних регіонах Польщі з метою їх асиміляції. Між 1956 і 1990 роками на рідні землі повернулось лише близько 20% депортованих, хоча повернення не завжди сприяло збереженню ідентичності. За задумом виконавців депортації, українці мали зникнути, розчинитись у «польському морі» – проте вони зберегли свою ідентичність, хоча їхня кількість суттєво скоротилась, а становище зазнало незворотних змін.

Іншою характеристикою українців у Польщі є їхня різnorodність за рівнем культивуванням своєї ідентичності (українці, лемки, русини, тутейші), місцем проживання (сільська міс-

цевість, великі міста, північ Польщі, прикордоння), конфесією (греко-католики, православні), рівнем знання української мови, прихильністю до традицій. Петро Тима, який у демократичній Польщі спершу відроджував «Пласт», далі працював секретарем Головної управи ОУП у 1996–2006 роках, а згодом був головою Об'єднання українців у Польщі з 2006 по 2021 рік, з власного досвіду представництва та захисту інтересів української громади звертає увагу на складнощі роботи. Це те, що зробило з нього «професійного» українця, який не лише пройшов тернистий шлях до свого українства, а й еволюціонував до відкритості до інших у процесі пошуку відповіді на питання «Яке місце українців у демократичній Польщі?». І таких, як він, у Польщі десятки тисяч, які по-різному дають собі раду з дилемою українського буття як громадян Польщі, а також з поєднанням подвійної ідентичності – української та польської.

Бути польським українцем за часів комуністичної влади у Польщі означало постійну боротьбу за право на власне існування, випробування власної ідентичності, життя під страхом переслідувань, з постійним відчуттям провини. До загального для всіх поляків режиму контролю та репресій додавалась тотальна недовіра влади до свідомих українців, яких за замовчуванням трактували як «українських буржуазних націоналістів». Спершу це було випробування ув'язненням у Центральному таборі праці в Явожно, через який пройшло близько чотирьох тисяч українців (зокрема вуйко Петра Тими по татовій лінії Ярослав Копчак), повернення до Польщі в'язнів совєцького ГУЛАГу після десталінізації 1956 року (одним з яких був його батько Володимир Тима), відносно та поступове послаблення тиску, починаючи з 1970-х років, – хоча слово «українець» до падіння комуністичного режиму у Польщі 1990 року звучатиме як образа, буде тотожне поняттям «український націоналіст», «бандерівець», «фашист», «упівець» та «різун». Водночас сформований у міжвоєнний період Польської Республіки й у післявоєнний період Польської Народної Республіки негативний стереотипний образ українців досі зберігається і подекуди зринає у маргінальних польських середовищах. Петро Тима згадує, як під час участі у виборчій кампанії професора Ягеллонського університету Володимира Мокрого до Сейму 1989 року влада розкидала летючки з текстом „Lepszy każdy skurwysyniec niż upowiec Ukrainiec” («Краще будь-який сучий син, аніж упівець українця»). Або також про напад на традиційну українську церковну ходу у Перемишлі в червні 2016 року. Про такі негативні явища у польському суспільстві у ставленні

до меншин детально описано у доповіді «Українська меншина та мігранти з України в Польщі. Дискурсивний аналіз», яка вийшла під редакцією Петра Тими у 2019 році.

«Мереживо. Про українців з Польщі» також є своєрідною «сповіддю» головного героя, яким є Петро Тима. Його словами фактично промовляє кожен українець у Польщі, життєвий шлях переважної більшості яких прийшов подібні основні етапи та випробування. Як представник третього покоління після акції «Вісла», він разом з українськими однолітками, які формувались у 1970–1980-х роках, є не лише втіленням демократичних змін, а й наочним підтвердженням виживання української спільноти у Польщі. Якщо для поляка у Польщі не потрібно було нічого робити для того, щоб залишатися поляком, то українцю задля цього потрібно було постійно докладати зусиль і щоразу шукати аргументи для того, щоб не стати як усі навколо – поляком. Для цього потрібно було бути українцем двадцять чотири години на добу.

Варшава і Краків – столиця поляків, Шпротава і Пшемків – столиця лемків

За спостереженням Петра Тими, зберегти ідентичність і традицію вдалося насамперед тим українським родинам, які зуміли через домашнє виховання та навчання передати наступним поколінням мову та віру, знання про історію та культуру предків. Основним тригером для всіх наступних поколінь українців у Польщі стала травма акції «Вісла», яка була вододілом життя на «до» і «після». Проживаючи малими групами на широких просторах польсько-німецького прикордоння, Вармії та Мазур і балтійського узбережжя, вони були змушені формувати своєрідні «українські гетто» – закритий світ колишніх односельчан або парафіян греко-католицької або православної церков.

У такому світі, зокрема, зростав і формувався головний герой книги. Він народився у містечку Шпротава у теперішньому Любуському воєводстві з адміністративним центром у Зеленій Гурі. Сюди після одруження з неіснуючого сьогодні Ольштинського воєводства переїхали його батьки, які народились у міжвоєнній Польщі на польсько-українському прикордонні. Родина батька Володимира походила з бойківського села Завіз, що у Ліському повіті, а родина мами Стефанії Ляхач – з Молодича у Ярославському повіті, що є частиною етнографічного Надсяння. Через це українська мова у сім'ї

звучала надсянським акцентом та бойківським говором. Нею послуговувалися лише вдома, тоді як поза ним – лише польською.

Три чверті депортованих у рамках акції «Вісла» українців приховували своє українське коріння і намагалися не привертати уваги до свого походження. Петро Тима згадує епізод із дитячих років, коли випадково дізнався про те, що одна з його вчительок у початковій школі була україною, коли несподівано побачив її у греко-католицькій церкві під час Різдвяних свят, що у комуністичні часи було одним з найважливіших маркерів українства. Зрештою, і досі таким залишається.

Оскільки у Шпротаві не було своєї церкви, то її українські мешканці їздили на Богослужіння до найближчого містечку Пшемків, що на віддалі 20 кілометрів. Хоча на практиці багатьом подекуди доводилося доїжджати до церкви на відстані п'ятдесяти і навіть ста кілометрів (зокрема про це згадує Стефанія Лайкош, батько якої був в'язнем табору у Явожно). Служби відправляли зазвичай у римо-католицьких костелах, з доступом до яких неодноразово були проблеми. Влада стримувала процес розвитку мережі греко-католицьких парафій, постійно також не вистарчало священників, які могли би відправляти у греко-католицьких церквах, – після акції «Вісла» з величезної Перемиської єпархії залишилося близько 100 греко-католицьких священників, 22 з яких були ув'язненні у таборі в Явожно (ще п'ять були православними). Часто чи не єдиним способом для них уникнути репресій було перейти на римо-католицьку парафію, щоб за змоги проводити службу в обох обрядах – або вони отримували таку можливість лише після виходу на пенсію.

Серед переселенців в околицях Шпротави українців із Надсяння та Західної Бойківщини було небагато – переважна більшість була з Лемківщини, де віддавна існувала і залишається до сьогодні криза ідентичності. Негативно на процесі ідентифікації лемків цього регіону Польщі позначилися також дії комуністичної влади, а саме арешт і засудження у 1960-ті роки авторитетного діяча Українського суспільно-культурного товариства родом із Лемківщини Михайла Ковальського. Влада також сприяла переходу українців на православ'я, яке підпорядковувалось центру в Москві. Оскільки у місцевого населення не було свідомості того, що лемки – це ті ж самі українці, то якщо у Шпротаві з'являвся хтось чужий, який не був поляком, його називали лемком. Таким чином зародився жартівливий вислів: «Варшава і Краків – столиця поляків, Шпротава і Пшемків – столиця лемків».

Писанки, драпанки...

ТЕКСТ АННА БУКОВСКА

Об'єднання українців у Польщі і Об'єднання лемків - управи гуртків в Ґожові і Любуский музей ім. Яна Декерта організували 50 Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського.

Результати конкурсу проголошено 2 квітня в «Білим Спіхлежу», де міститься музей. В конкурсі взяло участь 65 авторів, котри прислали 322 писанки. Жирі конкурсу признало перши нагороди в різних техніках: Агнешці Сьльосецкой, Дороті Ґрабец, Мажені Мазур, Ягоді Насталі. Лауреатами конкурсу сут тіж: Олександра Швейковска-Беліца, Барбара Павліцка, Анна Кунцік, Тереза Драпала, Адам Ласота, Пйотр Шафраньські, Люцина Яцек, Кристина Заграбска.

Засновником конкурсу ищи в 70 роках ХХ століття бив Михайло Ковальський (13.11.1924 – 14.04.1999), колишній студент Української Вчительської Семінарії в Криниці, примусовий робітник в Німеччині, єден з організаторів УСКТ на виселенні, секретар Воєвідського правління УСКТ в Зеленій Горі, голова Воєвідського відділу ОУП в Ґожові Влкуп. Бив засновником і першим головним редактором квартильника «Ватра», делегатом шитких з'їздів ОЛ і Всесвітніх Конгресів СФУЛО.

Ґідними заступиками Михайла Ковальського сут невтормни організатори і члени конкурсної комісії, а особливо др Мирослав Пецух, Лідія Сьвятківска, Ірина Стирна і Лідія Дзьобко.

Писанки Ренати Ґабло - Шептак

Якщо частина лемків ще до депортації вважала себе представниками українського етносу, то інші визначали себе як окремішню спільноту з лемківською або русинською ідентичністю (що далі на захід, то сильнішими були самостійницькі настрої). З ними часто любив розмовляти та дискутувати Володимир Тима, який хоч і був переконаним українцем, проте завжди намагався зрозуміти позицію іншої сторони. Незважаючи на світоглядні розбіжності, у побуті обидві групи депортованих об'єднувала спільна травма акції «Вісла» і підозріле ставлення комуністичної влади.

https://zbruc.eunode/114855?fbclid=IwAR3yOvJqOgq-bC_nzzOQt1NhKIPyYyV5w3P7VKHsQF1wQkagNlrdFH4nhBo

М'ясниці перед Великим Постом закінчиня

ТЕКСТ ІВАН ПЕЦУХ

Коли під'їжджають під хату молодого, хата замкнена. Свашки, дружки та гості співають під дверима:

Отвор мамойко врата,

Кєд єс невісті рада.

Ци рада, ци не рада,

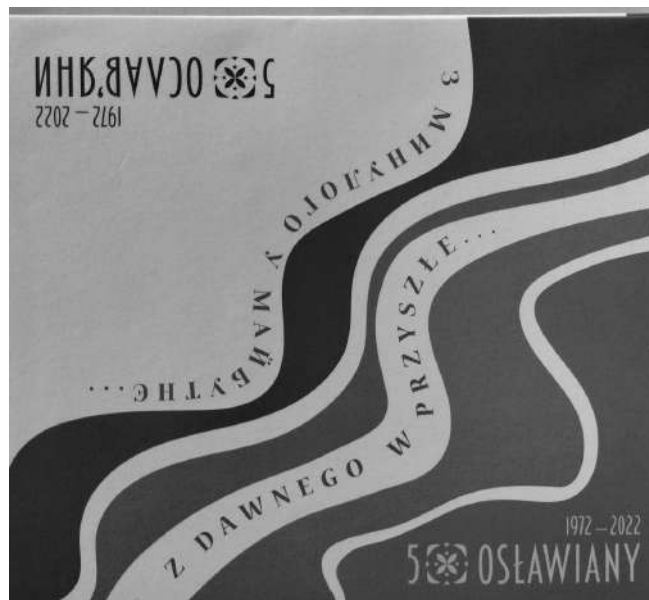
Отвор мамойко врата.

Староста стукає до дверей. «Хто там»? Питають.

«Це ми свої. Вчора від вас пішли, пару синові глядати, гнеска з молодичьом ся вертаме». «Добре» – двері відчиняються.

Батьки молодого вітаються з невісткою. Дружки вносять скриню з вином. Батьки запрошують гостей до хати, просять сідати до стола. Ставлять горілку та їжу. Гостина іде до пізнього вечора. Співають та танцюють.

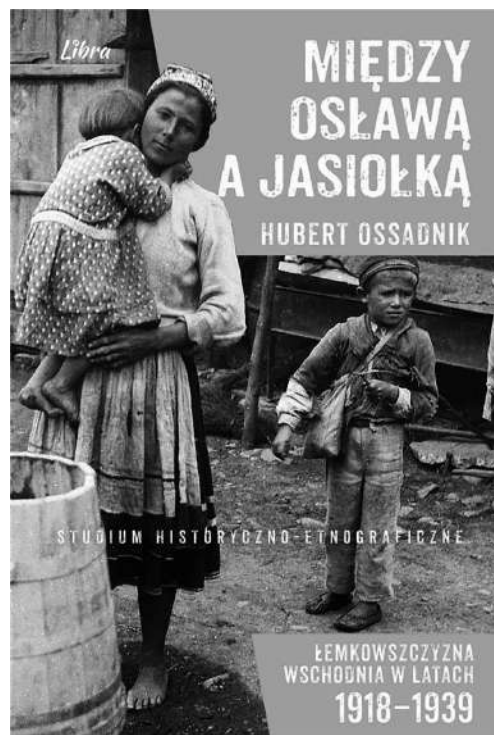
На кінець весілля староста складає подяку за гостину, бажає молодим щастя та Божого благословення. Наступної неділі, в дома молодих, справляють поправини. Приходить староста, свашки, дружби, дружки, родина та сусіди. Гостяться та співають пісень на честь молодих.

«3 минулого у майбутнє»

Так звучит наголовок нового диску «Ослав'ян». І справді є то подорож в часі, подорож десятиліттями, бо і сам диск мокрянського ансамблю бив створений з нагоди ювілею п'ятдесятиліття існування. Ансамбль заснований в далекому 1972 році над річком Ославою довго казав нам чекати на свій новий диск. Та на мой веру, вартало чекати!

Коли зачне слухати «3 минулого у майбутнє» першими звуками витає Вас пісня «Горі селом іду» (хоцьки по правді, світ гнеска ставлять на індивідуальність, тож хто велит Вам слухати першу сьпіванку з диску на початку?). Є то пісня барз динамічна і бодай єдна з найулюбленіших в самим ансамблі – бо якшто ся не помиляю годен ей почути на кожному концерті. Потім юж іде переріз шиткого што наше – найдете на цедечку таки «евєргріни» як «Дунаю, дунаю» чи «Гори наши», брати-руснаки з другої страни Бєсєида «дарували» на диск «А я така дівочка» чи «Ей, гой тілі-тілі-тілі», а з далекої (лем подля географії!) України почуєте медже інчими «їхали козаченьки» і чудове «Копав, копав криниченьку». Сут навіть довги колечка-в'язанки сьпівнок: само єдно «Колечко» і «Сопілка з верховини». Отож подорож з минулого у майбутнє з «Ослав'янами» буде для Вас різноманітном і кольоровом!

Міędzy Oslawą a Jasiołką. Łemkowszczyzna wschodnia w latach 1918-1939

Hubert Ossadnik Studium historyczno-etnograficzne, Rzeszów 2023.

„Jest to przede wszystkim pierwsza monografia poświęcona dziejom wschodniej Łemkowszczyzny w okresie międzywojennym. Wykorzystanie w badaniach mało znanych kwestionariuszy sanockiego Inspektoratu Szkolnego z połowy lat 30. XX wieku pozwala nam widzieć wieloaspektowy świat Łemków oczyma ówczesnych nauczycieli wiejskich, wprowadzić przede wszystkim już Polaków, ale przecież znających środowiska wiejskie i – może poza sferą polityczną – oddających wiarygodnie realia tego czasu” (з рецензії проф. др габ. Ростислава Жерелика). В книжці читач однайде інформацію про територію, етнічно-релігійну структуру населення східної Лемківщини в міжвоєнний період, суспільну активність, еміграцію. Дуже уваги приділено матеріальній і нематеріальній культурі, календарним і родинним обичаям, народному одячю. В анексі поміщено детальні описи весіля з Команчи. Книжка містить в собі багато фотографій, часто печатаних перший раз.

Події в Антоничилці

 ТЕКСТ НАТАЛІЯ ГЛАДИК

21.01.2023 р. Іде зьвізда чудна — меджепоколінське різдвяне спіткання в Центрі Антонича.

То початок шторічного, культурного календаря подій в Антоничівці. Богатий і смачний програм колядування притягнув дуже люди з наших околичних, лемківських сіл. Било нас так дуже, же мало зме ся не помістили. Було кісно, але родинні і весело. Підчас колядування виступила: Юлія Дошна і Мирослав Богонь, Дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Лемківський перстеник», Дитячий молодіжний ансамбль «Барвінок» з Кракова і наши спеціальні гості зо Львова «Молода Лемківщина». Крім того можна било почути доповідь др Вікторії Гойсак о лемківських різдвяних звичаях і обрядах. На кінець найсмачніша частина того вечера - різдвяни страви од пані Анни Добровольской з Кривой. Прібували зме: кутю, кесельцю і голубці. Але то ищи не кінець. Несподіванком як для організаторів, так і для учасників того вечера бив виступ пані

Марії Губали — нашої горлицької пані старости! Пані староста в дуєті з паньом Юлієм Дошном сьпівала лемківски колядки. З несподіванком приїхала тіж «Молода Лемківщина» - Наталія Кухар піднялася організації короткого майстер-класу сьпіву для присутніх. Гости могли тіж почути о новім проєкті Об'єднання лемків, який зовеса «Лемки то ми» - писали зме о ним в попередніх номерах «Ватри».

24.02.2023 р. ЛЕМКО Fashion і мотузкова краса

Подія ЛЕМКО Fashion є постійним, варшатовим елементом культурних стріч в Центрі Антонича. Кожного рока жінки і молоді дівчата вчатся робити дашто нове. Робили зме юж кривульки, бранзолети і кулчики ріжними технікама, аж прийшов час на плетєня намиста з мотузка. Як тото зробити вчила нас Агнешка Барщ-Биліца, досвідчена артистка і дізайнерка. Што цікаве, таке намисто плелося на палцях єдної руки. Якшто не даєте віру - пізрийте на фотографії!

а што чути на Антоничівці

**18-19.03.2023 р. Якія си засьпівам...
Варштати білого сьпіву**

Дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Лемківський перстеник»

Вдруге в Антоничівці мали місце варштати білого сьпіву, які проводив Вітольд Козловскі з вроцлавської фундації «ОВО». Што то за рід сьпіву і чи кожен годен так сьпівати?

За давнім, мож речі, первісним принципом кожен з нас сьпіват білим голосом. То природній звук з середини нашого тіла. То сьпів який не підлігат жодній оцінці, то наша натуральна, первісна потреба. Як гварит пан Козловскі – кожен добрі сьпіває, зьлі є, як человек перестає. Заля дійдеся до обробки і вивчиня конкретної пісні в рамках варштатів, то гідні часу присвячаться на різни вправи. Робиться тренінг дихання, видавання звуку, так жеби розогріти своє ціле тіло. Жеби відчуті і зрозуміти одкаль тот звук виходит і як розходитьс і вібує в нашім тілі. А пак зачинаме сьпів. Як бесідував ведучий: «наше тіло є як інструмент, заля зачнеме на нім грати, треба го підрихтувати».

Варштати білого сьпіву

Волонтер Тетяна Скоромна
передає ОЛ подяки за
гуманітарну допомогу Україні

Мотузкова прикраса

ЗРИХТУВАЛИ: д-р АННА БАРНАТ
кир АРКАДІЙ ТРОХАНІВСЬКИЙ

Дитяча сторінка

Зайчикова пригода

Ішов зайчик крізь лісок,
Ніс торбину писанок.
Вийшов зайчик на горбок,
Зачепився за пеньок.
Покотились на всі боки
Зайчик, торба, писанки.
Налякався зайчик: «Ах!»
Заховався у кущах.
Вийшли діти у лісок,
Назбирали писанок.
Залишили в лісі сміх,
Щоб радіти зайчик міг.
(Ніна Мудрик-Мриц)

1. Покольоруй великодній малюнок

2. Допиш під кожним малюнком першу букву слова, яке зображене на малюнку

4. Як лемківски діти проводять перші весняні дні?

Михайло (5) і Зузя (1) Пастирнаки з Бліхнарки фурт ся бавлять і проводять час в своїм весняним басейні.

Настка (5) і Люба (3) Бортничак зо Сьнітницьі сут зрихтувані би сідати до великоднього стола. Дівчата порозставляли таніри і будут ділитися свяченим.

Екіпа бетярок з Лоси, Коросна і Криниці не марніє часу! Оленка (3) Барнат, Зузя (4) Баняс, Магда (10) і Наталія (13) Сьвятківски прикаршають бабини хідники.

Дарко (3) і Емілька Колодійчики (1) чекают великоднього заячика. Чи ходит він лем по Маластові?

Ленка (2) і Надія (6) Колодійчик з Зеленой Гори глядають перші знаки весни над озером. Квітків іщи не позберили, та подарилося познайомитися з качатком.

А як Ви проводите той час? Пересилайте свої фотографії до редакції. Радо будеме їх публікувати!

16 Мала мрія, великий концерт

Ведучий Григорій Суханич и Фогаш

ТЕКСТ
ГРИГОРІЙ СУХАНИЧ

В серпні 2022 року мав єм нагоду поїхати до прекрасного села Хмельова (або, як то говорят стари руснаки – «до Комлоши») – є то стара, мадярска назва села). Там зустріли зме ся з Мар'янном Железном – для нашого Радіо Лемко рихтував єм передачу о новім цедечку Мар'янни. І так помедже словами повіли зме собі, же добрі би било зробити дашто корисне разом (хоцки треба повісти, же юж раз співпрацювали зме при третім диску «Сьпівів нашого роду»). Таким бив початок малай мрії.

Криницький хор „Благовіст”

8 січня 2023 року, в другий ден Різдва Христового, в греко-католицькій церкві св. апостолів Петра і Павла зібралося веце як 200 осіб. Нагодом бив... концерт видуманий і вимріяний піврока скоріше. Для зобраних виступили: Мар'янна Железна з «Фогашом» зо Свидника і «Благовіст» – місцевий греко-католицький хор. Разом принесли гостям концерту 80 минут переповнених колядами, віншуваннями і магієм Різдва. Хто не прийшов – міг послухати ретрансмісію на хвилях Радіо Краків. Цілу реляцію найдете тіж на ютубовім каналі ОБ'єднання лемків – під мотузком <https://tinyurl.com/ycsycanu>.

Концерт не мав би місця, кеби не підтримка Фундації ПЗУ і праця організаторів – криницького кружка ОБ'єднання лемків і греко-католицької парохії в Криниці. Зато, користаючи зо шпальт Ватри, хочу сердечні подякувати Єві Сьвятківській, Яцкови Ставискому, Іванови Ковальському, о. митрату Івану Піпці. Дякую, бо знам же без Вашой праці концерт «де зьвізда чудна» не бив би так успішним і прекрасним. Надіюся, же то не останній такий концерт в Криниці.

Коли на початку 2020 року рихтував єм до нашої «Ватри» статтю «56 років чекання», ані-м думав, же наступну таку статтю прийде писати аж о три роки!

ТЕКСТ ГРИГОРІЙ СУХАНИЧ

В статті «56 років чекання» описував єм як колядничу групу Об'єднання лемків ходила з вертепом по Зиндранові і околицях, по регіоні де 56 довгих років не ходили наші колядники. А потім прийшла пандемія, і вертепову діяльність треба було сперти на 3 роки. Одталь і наголовок той статті, а і думам же правильно буде описати наше колядування в 2023 році користаючи зо схемату тексту, який прийняв єм в статті печатаной в номері 109 «Ватри». Отож перед Вами колядниче «кю-енд-ей» („Q&A" – по-англицьки «questions and answers» – себто питання і відповіді)

Одкаль били колядники?

Криниця, Лося, Розділя, Тильова, Вільховец, Новий Санч, Горлиці, Перемишль, Краків, а до того Україна і далека Гамерика. Так як сценарій дійства є різноманітний, так і люде які несут радіст по домах.

По яких селах ходив вертеп?

Гев маціцька зміна, отож все ходили зме по селах – по польській і словацькій стороні Бескида. Того рока ціли два дни присвятили зме би обийти місто Криниця, хоцьки юж тепер видно же то мало, треба би 3, як не 4 дни!

Чи колядники збиткували?

Є, збиткували, бо яке то колядування без збитків? Найвеце сьміхів робили Жид з Чортом, та і Пастирі з Дідом добавили свої три копійки. Найголовнішим є, же жодна газдиня не виганяла мітлом колядників з хати, отож збитки нікому шкоди не принесли.

Чи вартає ходити з колядом?

Все вартає принести людам усьміх і радіст, а юж найбарже з нагоди празника Різдва Христового. На сесе питання найліпше одповіст відео, яке зрихтував наш колядник – Марко Лишик. Глядайте фільм «Коляда на Лемковині» на ютубовім каналі The American Lemko!

Што колядники роблят з зобранима пінязми?

Кожного рока колядники пізнязи передавали на потреби місцевих православних і греко-католицьких церков. І тепер зас зміна – бо шитко што подарилося зобрати – 5300 золотих – передали зме на лікування єдного з наших колядників.

Хто допомагав при організації?

Якшто пильно ся призерати і міркувати, то годен повісти же пів Криниці і околиці! Єва Сьвятківська, Іван і Софія Ковальски, Ярослав і Катерина Макухи прийняли колядників до себе на ніч. Богдан і Михайло Сьвятківски допомагали возити вертеп по найдальших куточках Криниці. Марія Криницька зрихтувала колядникім гостину так добру, же не знатя било чи їти далі, а може лишитися юж до кінце дня. Петро Баняс працював ціли два дни як права рука режисера, а Тома Дошна полагодив лахи і інчи атрибути для пастирів і царів. Засе без Любомира Гойсака і його акордіону колядничій сьпів не бив би рівний і громадний. Найголовнішим є того, што кожен знає – вертеп то наше спільне діло і «дітина» – отож старамеся о нього шитки.

Чи будеме іщи колядувати?

На реторични питання ніт потреби давати одповід. Знам, же учасники вертепу одповіли би: «Де і коли мам приїхати?»

Хоц нас дуже, всядиль ся змістиме.

В порогах Лігницького ліцею

ТЕКСТ АДАМ ВЄВ'ЮРКА

Від віків українська пісня це двері до української культури та України. Коли не співаємо, ці двері є закритими, та дякувати Богу кожне покоління від віків співає. Також після акції «Вісла» люди не забули співати. Що правда зовсім інший настрій був в тих піснях коли люди їхали в вагонах, коли починали жити «на заході» в хатах без вікон та дверей.

Пісні також були і є важливі для нашої школи у Лігниці. Це були «шлягери», які починали та закінчували кожну вечірку, уродини, іменини, екскурсії чи просто співи на сходах в гуртожитку чи то на вулиці Хойновській чи Панцерній. Про неофіційний гімн школи, про відому пісню «Наша школа, наша школа міститься в Лігниці» можна прочитати в 2 № Ватри за 2021 рік. На улюблені пісні дивлюсь трішки також з перспективи перших випускників, тобто з часів коли моя покійна мама Ірина Найка була ученицею нашого ліцею. Вона навчалася в роках 1965-1969. Мені як малої дитині багато говорила про нашу лігницьку школу - «нашу тіж лемківську» - і такою оця школа все була в її серці, а і в моєму є лемківською до сьогодні.

Першою піснею про яку згадувала моя мама і яку дуже любили співати учні це пісня «Рушив поїзд в далеку дорогу». І тут пригадую собі урок української мови, в залі номер 38 тоді при вулиці Панцерної. Пан професор Іван Співак казав «В літературній мові є потяг. Поїзд це русицизм.» Думаю що сила пісні збереже однак слово «поїзд».

Пісня «Рушив поїзд в далеку дорогу» це не тільки історія - це сучасність. Отже вона народилась у Бахмуті, в місті де сьогодні ідуть тяжкі бої, в місті де

воює мій друг Святослав Бойко - лідер гурту «Широкий лан», котрий концертував у Лігниці 18 лютого 2020 р., збираючи пожертви для України.

Автором пісні «Рушив поїзд в далеку дорогу» є відомий український письменник-поет Володимир Сосюра. Він народився на Донеччині і як сам писав : «Щастя, що я українець, що я син моєї прекрасної і трагічної нації!» Він служив в армії Петлюри, пізніше був використаний через радянську владу. Коли читаємо його вірші та дивимось на шлях життя знаємо, він став в'язнем своїх думок та життя в світі комунізму. А нам залишається як творець пісні «Рушив поїзд в далеку дорогу» і як свідчення цього, що Донеччина, в тому числі і Бахмут, це наша Україна.

Рушив поїзд в далеку дорогу,
Сколихнувся вагон і поплив.
І останній я раз подивлюся
На все те, що так щиро любив.

Ти сумна на пероні стояла,
Вітер коси твої колихав,
На очах в тебе сльози блищали,
Ти ридала, я важко зітхав.

Коли поїзд в гаю загуркоче,
Пригадаються знову мені
Звук гітари у місячні ночі,
Поцілунки гарячі твої.

Вже минув давно рік з того часу,
Як смереки шуміли в гаю,
Ти схилилась до мене на груди
І тихенько шептала: «Люблю».

Вчителі та учні ліцею 1968р.

Хвилина 3 МИНУЛОГО

част 5 ТЕКСТ АДАМ ВЕС'ЮРКА

І ту помалу входиме в час, коли стрико почав кавалерувати і ходити на забави. А ходив по забавах наших і польських, бо на них ціж біла наша молодь. Найвекши наши забави билі в Лігниці на вулиці Лонковій. То було місце, де наша молодь пізнавалася, а старше покоління з надійом вірило, же там їх діти найдут собі свою жену чи мужа. І так било! Зато наши люде з сіл спід Лігниці, а і з далеких стран приїжджалі на тоти забави. Стрико з усьміхом все повідав: «Найгірше то било там гвойти, бо так било тісно. Хто гвойшов то юж чувся щасливий та не думав навіт о вільним кресьлі чи талерику». Стрико барз ся дивував, же гнеска молодь так дуже потрібує на забавах, жеби ся добрі бавити. Але і ціж повідав, киваючи головою, же тепер інчи часи і все іде допереду.

Стрико ходив по інчих наших забавах, яки билі в Ярошівці і Лісьцу. Всяді там видів почутя єдності і радости з того, же наше не пропа-ло. Інакше било на польских забавах. Наша молода кавалерка «на Заході» юж кус зв'язалася з польском кавалерком. Билі то переселенці переважні з центральної Польщи, але і тоти котри вернулися зо Сибіру, медже інчима хлопчиска з родини Мігала. Тоти поляки ставалі все за лемками на забавах коли біла битка. А битки билі лем втовди коли наши хлопці прийшли на забаву, бо як то - лемко-українець наважився прийти на польску забаву? І ту поляки з центральної Польщи ставалі по страні нашої кавалерки. Колі зналі, што поляки шикують битку, остерігалі штоби наши хлопці не ішли, а коли біла битка все ставалі по страні наших. Тоти битки не все кінчилися добрі. Приятельом стрика бив поляк Павнук. Мав зо два метри росту. Шитки боялися його, хоцки то бив барз спокійний человек. Все на польских забавах ставав по страні стрика і наших хлопців. Колі шикувалася битка бив при лемках. Поляки боялися го, та до часу. Раз на забаві вдарили Павнука цеглом в голову. Од того часу приятель стрика юж не мав здоров'я, а по якисим часі бив спараліжований.

Колі приходила субота стрико, так як і шитки хлопчиска глядав забави, на якій можна «покавалерувати». Так по правді, хоцки забави билі польски, то все приходили там і лемки, рідше лемкині. Родиче барз стереглі того,

жеби їхні дівки малі добру славу, і жеби ніхто «беле-який» не трафився за зятя, а не дай Боже жеби бив «несвій». І так стрико з кавалерком пішов на забаву до Рокиток. Шитки наши юж на початку забави чулі же штоси, а може хтоси ся на них рихтує. Хлопці на той салі трималися разом, але і то не втримало нещастя. Стрико ани не знав коли зачала-ся битка. Лем чув, як хтоси зо заду підходить і ножом пребият йому рамено, почув лем біль, взрив кров, котра потекла з рамена, а потім стратив тямю. Тото взрив вуйко Васько Шаршонь, скочив на середину салі, перевернув стіл, вирвав з нього ногу і почав як наши люде повідають «кропіти» тих котри наближаліся до лежачого стрика. Наши хлопці взяли лежачого без тямі стрика і винесли на повітря, та стрико того юж не пам'ятав.

При помочи приятелів стрико дійшов до хижки мойой тети Ольги Хрущ (з роду Єдинак) з Новівси, котра обв'язала йому руку і повіла, же рука ся загоїт. Стрико не раз мі вказував тоту руку і язву, яку лишив ніж. Тота історія вказує, же з єдної страни втовди біла битка лем про то, же наша кавалерка прийшла на польску забаву, а з другої страни – же наши молоді люде все себе боронили. І з того стрико бив гордий....

Для Новівсян як і для шитких лемків важливГ билі рідни Гори, та не лем. Важлива біла церква, материнська мова, традиція, родинни зв'язки. Важний бив ціж і ліс. Колі новівсяне взрілі на кольонях Заменіце, Ярошівка, Михалів чи Патока-Модла красни ліси то кус почалі чутися як в Горах медже смереками і ялицями, хоцки ялиць на заході не маш за дуже. Колі надійшла можливість праці в лісі, наши люде скоро голосилися до той роботи. Няньо стрика Петро зо своїм швагром Васьком Шаршоньом ціж пішли на тоту роботу. А стрико їм помагав, хоцки по правді стрико юж не «розумів» ліса, йому в серці барже лежала кузня. Але стрикові барз ся в праці в лісі подобала єдність медже нашим людьми. Хлопі при солонині і не лем, кус понарікалі на жени, кус пригадали собі житя в Горах і коли солонина ся скінчила з усьміхом - же не є іщи так зьлі - далі стиналі і різалі дерева. «Ніт Гір, та хоцки маме ліс» – повідали.

Колі кузин стрика, а мій уйко Петро Гойняк, котрий бив гайовим на Патоці стинав смерека на свята, довго все ходив по лісі, вибирав такого штоб не «скалічити» ліс. Стрико не міг зрозуміти чом Петро так робит і повідав: «Петре та то шитко єдно». А Петро відповідав: «Павел ти подумай, як довго росте ліс. Треба мати пошану і дбати про нього». Думам што тота пошана новівсян як і шитких лемків до лісів від поколінь дарувала добро, богатство,

але і почуття зв'язку лемків з природою. Хочки може стрико не чув такого сильного зв'язку з лісом, але все знав, як вдарити дерево сокиром, жеби рощепити його та не вдарити в сук.

Люде на кольонії Заменіце жили штоденни-ма справами, але цікавилися тим, як польська комуністична влада смотрится на лемків. Стрико барз любив мого діда зо сторони мами - Йосифа Найку, який газдувал разом з бабцьом Янком (з роду Єдинак) на колонії Заменіце. Любив його за повагу до життя і мудріст. Сусідами їх билі м. ін. Бреяне з Тилича. Дідо дістав комуністичну книжку о Лемковині з часів війни. Все там його дивувало, бо опис нияк не пасував до того што він памятав з Гір. Та ба, то било як з іншого світа. Єдного дня взяв тоту дивну книжку та заклікав до себе сусіда Бреяна та ся зв'їдав «Сусіде повідajte мі, як то уповці в Тиличі катували наших лемків?»

І вказав книжку де била подана дата той події. А сусід Бреян зденервований відповів дідові: «Яки уповці то билі убовці! Так билі наших хлопців, же якби люде ідучи з церкви не зробили рабану то би їх закатували». Історія повинна любити правду, але на жаль так не є.

Зрада не знає границь. Зрада нищить та болит найбарже. Нова Вес то било село практично лем лемківське. Било бодай 3 родини польски, котри і так гадали в селі лем по-лемківски. Єдном родином била родина дорожників. Він бив з віку стрика, хоц стрико його за барз не любив. В селі люде його любили, повідали о ним «свій». По акції «Вісла» він як поляк ся лішив і все новівсяне думалі што в них маюť зв'язок з селом та просто вірили йому. А він хотів жеби вірили...

По пару роках приїхав на західні землі. Шитки новівсяне раділі, же хтоси з новівси прийшов. Щиро гостилі, частувалі та все дарувалі добро. Думалі - він як свій...

А він доносив, підводив. Припоминам собі, як дідо Йосиф оповідав, же дорожник розповів на кольонії Заменіце, як то лемки на Патоці вкрали йому скоряни рукавиці. Дідо накричав на нього як може так гадати та ширити непорозуміння медже лемками, в тим медже новівсянами. По тих «відвідинах» дорожника «на заході» юж ніхто з новівсян йому не вірив і ніхто не хтів з ним нич мати вспільного.

Для новівсян як і для шитких лемків все важлива била віра в Бога. А тоту віру по правді однаходили в рідній східній традиції. Та што било робити на заході коли не било наших греко-католицьких священників та нігде де відправляно Літургії. Што правда старше поколі-

ня не боронило молодим ходити до костела, хоц кус лякалося, жеби молоді ся не сполячили. А саме старше покоління ся бояло што перед смертьом юж ніколи не висповідують в свого єгомосця. Так само думав і терпів з той причини дідо стрика - Спіридон Шаршонь. Але Бог подарував дідові Спіридонові нагоду сповіди в рідній мові.

А било то так: дідо десі на кольонії Заменіце почув од наших люди, же «в Качанові» є наш священник (лемки Хоцянів називалі «Качанів»). Попросив він стрика штоб завюз його ровером до нього. Стрико взяв діда на раму ровера і поїхав з ним до Качанова. Било то понад 10 кілометрів. Разом найшли плебанію де наш священник працював як римо-католицький ксьондз. Тим священником бив парох Сьнітниці Карел Король, якого з родином (жена Єва, дівка Лідія і син Миколай) депортувано в околиці Хоцянова.

Отець Карел Король народився в 1878 р., рукоположений в 1904 р. Працював в Дрогобичу (1904-1908), Самборі (1908-1924), Криниць (1924-1935) і в Снітниці зо Ставишом (1935-1947). Дідо Спіридон з вельком віром та щасливий висповідався а на конец священник просив діда Спіридона та стрика, штоб нікому не повідали о них. До гнеска його могила є на цминтарі в Хоцянові і на жаль ніхто про тот гріб не дбає.

далі буде...

Нова Вес - дівча незнане

Не забуваймо ХТО МИ

 ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯХТИЧ

Тато. Мої тато. Коли думаю про своє минуле, весь час налітають мене думки – слова висказані моїм татом з великою терпеливістю, з гідним пошани наголосом. Бувало, що наголос був накладений на цілі речення, не тільки слова. Воно виглядало так. Коли тато хотіли підкреслити, що те, що вони у той момент говорять є дуже важливим, їх голос набирив сили і звучав для всіх, які їх слухали гучністю того, що вони тоді переживали. Говорили вони не лиш про своє життя. Говорили про життя села, в якому родились вони, їх діди і я, а також про життя та історію нашого великого народу. Хоч вони закінчили тільки початкову школу, про своє, про наше, могли говорити цілими днями, а ті, що їх слухали захоплювалися їх мудрістю, вмінням їхнього оповідання.

Слова мого тата тепер, коли їх нема, коли їхнє тіло лежить у могилі біля тіла моєї мами і бабці на чужій піщаній землі, набирають іншого змісту. Часто роздумую над нещасним, а все таки повним віри і надії їхнім життям. Щойно нині стаю спроможним зрозуміти деякі їх рішення. Моє відношення до них стає ще більш позитивним тепер, коли їх вже нема.

Коли у 1958 році померли мої бабця, мама мого тата – Марселя Шляхтич, тато замовили і поставили на могилі пам'ятник. Хто не знає, скаже, що це нормальне, бо він такий, як всі інші на околицьних гробах. На всіх написи польськими буквами (бо тоді тут на чужині в тамті часи важко було відважитися на написи на пам'ятній дошці кирилицею), на всіх до хреста, який очолює пам'ятник є прибитий розп'ятий Ісус. Але тільки на пам'ятній дошці моєї бабці є написане «*ur UŁYCH - w Uluczu*», тобто народжена в Улючі.

Улюч. Село моїх дідів і прадідів. Село моїх батьків. Моє село. Наше село. Село, в якому стоїть по нинішній день найстаріша деревна церква на нинішніх землях Польщі, які є етнічно руськими, тобто українськими.

Вона побудована у 1510 році. Нещодавно наші люди відзначили 500 роковини її побудови. В тому ж Улючі народився отець Михайло Вербицький – автор мелодії до нашого народного гімну «Ще не вмерла Україна» (хоч і нині є такі, що пробують довести, що він народився в Явірнику Руському, бо там був хрещений...)

Хоч правду кажучи, коли я народився, Улюча вже не було. Про все це знаю від батьків, які говорили про своє, а з часом і моє минуле, а також з прочитаних книжок на цю тему. Весною 1946 року, на наше свято Вознесіння Господнє прийшли поляки і спалили наш Улюч. Ні, не в один день. Приходили тричі поки майже дощату його не спалили. Село, в якому було, як то батьки говорили, біля 400 номерів (тобто хат, або родин) перестало існувати. Село, в якому мирно жили до 1946 року українці, поляки і євреї. Перестали існувати млини і тартаки, а було їх по кілька. Лишилось тільки кілька хат, в яких залишилися поодинокі мішані українсько-польські, або польські родини. Залишилися дві церкви. Нову церкву у 50 роках поляки розібрали, тобто знищили. Як розповідали батьки, у тамтой час тільки вітер танцював на попелищі села і розносив, мов поштар листи, попіл і дим зі спалених хат. Боже, скільки то разів батьки і родина та односельчани, коли говорили про своє горе, я бачив, як їхніми лицями пили слези. Бувало, що дитячими руками я витирив їх, а з часом плакав разом з ними. Коли я доростав, став з більшою любов'ю і зацікавленням прислухуватися всьому, про що говорили батьки, бабуса, улючани. З кожним днем був спроможний краще їх розуміти і вписувати в пам'ять все те, що вчув. Нині, не тільки своєю, а і їхньою думкою і любов'ю, вертаю до свого Улюча, з якого мене з батьками та односельчанами у час ганебної і злочинної Акції «Вісла» насильно в жорстокий спосіб викинуто на західні землі Польщі біля міста Зелена Гора (Zielona Góra), щоб сполячити. Не сполячили! Наша любов до свого рідного була сильніша від їхніх задумів. Не були в силі вирвати з мого тіла душі, яка залишилася при своїй східній вірі, при батьківській мові, при любові до свого рідного... Ми є! В нас є сини і внуки! І тільки від нас буде залежати, чи ми БУДЕМО! Я впевнений, що так. Якщо завіримо своїм батькам, якщо з молитвою підемо до Всемогучого Бога у свої церкви, а там мовою батьків будемо молитися - МИ БУДЕМО! Нині маємо Вільну Україну, яка знає, що МИ Є! Вона є запорукою нашого буття.

З Богом УЛЮЧАНИ!

З Богом добрі люди!

З Богом Україно!

БУДЬМО!!!

Пам'ятаймо о наших предках

ТЕКСТ МИХАЛ ТРОХАНОВСКИ

Семан Трохановські гродився в селі Бовцарйова на Санчивщині. Прийшов він на світ 15.02.1823 р. в хижі нум. 51. Бив сином Ілька (1798-1847) - учителя, рильника, і Єви (1803-1870), дівки Данька Трохановського (1757-1807) і Марії (1762-1821) з дому Астрябской, з Береґа. Євка може була наймолодшим дзецком, єї родиче Марія і Данько Трохановски мали хибаль 10 діти. Родичами Ілька були Михав Трухановські (гмер пред 1842р.) і Варвара (1757-1842) з дому Дубец, родом з Фльоринки. Єва і Ілько мали хибаль 7 діти, а Семцьо бив з них найстарши.

Семан Трохановські бив потомком Івана Трухановича, котрому в 1531р. польські король затвердив купно шолтиства в селі Бовцарйова. Тото село було гніздом Трохановских. В роках 1777-1782 мешкало в Бовцарйові, в 11 хижих, 13 родин Трохановских, в тим 11 родин було шолтисіх. А пред другим світовом войном мешкало гин од 17 до 21 родин Трохановских. Дуже з них преселилося в липци 1945р. до УРСР, до Кіровоградской області, разом з інчима бовцарянами і батюшком. Виїхали дві треті села, в тим Трохановских 10 родин і пару осиб з інчима родинами. Серед них бив Михав - син Семана, з родином свойого внука. Понад 60 осиб з Трохановских опустило втовди Бовцарйову. Пізніжше в Україні хибаль найвеце їх мешкало в реїоні місцевости Козова на Тернопільщині.

В часі одпусту-кермешу, правдоподобні в Чірчу за Мушином, або в інчи одпустові греко-католицькі місцевости, Семан яко 18-літні хлопчиско одбив влукам-поривачам вкрадене дітя. Влуки по осьліпіню, або інчим окалічнню, уживали діти до жебраня. Било то дзецко з Білічни, називалося Марися Ізбяньска.

Семан закінчив три кляси гімназії, а потім Дяко-учительські інститут в Премішлі. Довгі роки бив дяком і учителем в своїм селі. Можливе, же вчив тиж в інчих сельских школах.

В 1850р. Семан Трохановські оженився з спомненом перше Марисьом Ізбяньском. Марися тиж походила зо шолтисьой родини. Була дівком Ілька Ізбяньского і Юстини, дівки Ілька Кописьцяньского і Єви з дому Кривак. Діти Марисі і Семана: Марися - 24.12.1851, Ганця - 12.07.1854 (гмерла по двох місяцях), Данько - 28.12.1855, Грегорко - 3.05.1858 (гмер 18.08.1860), Ганця - 17.02.1861, Михав - 17.11.1862, ... - ?, Ксандер - гмер 20.04.1870 (жив 10 місяців), Ольця - 7.07.1871, хибаль тиж Ладомір. Єдна з їх дівок видалася може за Павла Коцура з Лабови.

Семан Трохановські бив першим лемківским послом до Галицкого крайового сейму во Львові. Правдоподобні бив він єдиним лемківским послом вибраним з території Лемківщини до Галицкого сейму в цілі його гісторії. З руснаків вибраним послом до Галицкого сейму бив тиж, і то дві каденції,

Демко Савчак, котри гродився в 1847р. в Новівси коло Лабови, але вибрани він зостав з округу поза Лемківщином. Били тиж послами в своїм часі інчи руснаки, але они не били вибрани в округах лем били послами з уряду. Належали до них греко-католицькі владики: Тома Полянські, Осиф Сембратович, Севестор Сембратович, Уліян Пелеш.

Вибори до Галицкого крайового сейму били 4 квітня 1861р. Вибрано послів на першу каденцію сейму, яка тирвала до 1867р. Семан Трохановські зостав вибрани з велького сельского виборчого округу - Санч, Грібів, Ценжковіце. Голосували на него тиж і поляки, бо до того округу входили польські міцно залюднени села на північ од Грібова. В тим округу вибрано єдного посла. В сельских гмінах Галичини вибрано 74 послів. Право голосу мали повнолітні мужчини, котри платили річни податок в окреслени високости. С.Трохановські бив в незгоді з панами і тото подабалося виборцям з руснацких і польских сіл. По виборах поляки оскаржили його вибір. Реклямації били зо сторони польских паньских послів. Сеймова мандатова комісія вперто старалася поставити під сумнів правомічність вибору нашого посла, але нескуточні. На сесії в 1863р. визнано його повноважия.

В перших роках існування Галицкого крайового сейму послами до него било, разом з нашим послом, двадцет двох українских селян. Семан Трохановські активні діяв в сеймі спільні з інчима українскими послами. Разом з нима активні боровся о впроваджия до шкіл навчання на народні рускі (українські) мові і за ривноправніст вшитких народив. Бив членом Руского клубу. Активні діяв в сеймі без сепаратизму, разом зо вшиткими русинскими послами. Можна о тим преконатися з архівних сеймових документив, яки сут в бібліотеці Ягайлоньского Університету. Єст там о Семані Трохановским пару коротких згадок, але мали они велькі одгук. Наш посел боронив народне шкільництво на Лемківщині з «руском мовом» навчання. В сеймі виповідав ся не по польски а «по своему». Знимка Семана була заміщена пред другим світовом войном в календари товариства «Просвіта», а репродукцію снимки замістило Наше Слово в нумери з дня 31.08.1980р.

Семан Трохановські стартував тиж в наступних виборах, але не зостав вибрани (вибрано старшого о 5 років польского рильника, котри мешкав парунадцет км од Бовцарйови), бо встеклі виступували против него консерватисти і адміністрация. Гмер в 1890 році. По роках кандидатом до Галицкого крайового сейму бив його син Данько, котри на Русаля в 1882р. оженився з Марисьом Полянськом. Мешкала она за Бовцарйовом на другим селі, в Полянах. Походила зо старого роду єгомосьців. Данько Трохановські, будучи війтом Полян, пред першом світовом войном, кандидував до Галицкого сейму во Львові з Українско-руско народньої демократичной партії.

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Святий Орест

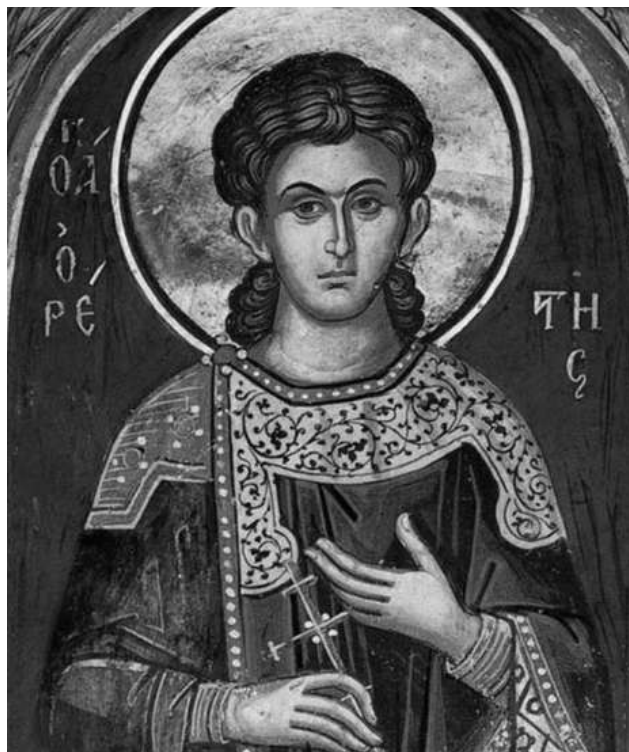
Правдивий лікар лікує не лем тіло, але і душу. Лікарем для котрого било важливе здоров'я тіла і душі другой людини бив святий Орест. Ім'я Орест по-грецьки «Ορέστης» значит «той што стоїт на горі». Частіше било вживане на заході України, а тепер стає популярним по цілій країні. В інчих країнах світу є інча форма того імена - Орестес. В побуті наши люде повідають: Орестик, Рестик, Орлі, Орлик, Орисьо.

Ореста в історії найскоріше знаходиме в давньогрецькій міфології. Найбарже відомий Орест з тих часів є пов'язаний з історієм троянської війни, він є сином Агамемнона і Клітемнестри.

Запрезентую Вам постать святого Ореста, який жив в кінці третього століття в місті Тіана в Кападокії, за часів імператора Діоклетіяна і бив відомим лікарем. Цісар Діоклетіян почав переслідувати християн і наказав Максимові, який очолював армію, жеби почав викорінювати християнську віру, водити перед суд і вбивати християн. Єдним з перших християн, якого било приведено перед Максима бив лікар Орест, котрий не лякаючися, щиро визнав християнську віру. Максим пропонував святому багатства, вшелеяку славу, жеби тот відмовився від Ісуса Христа. Святий Орест не відрікся своїй віри.

За наказом Максима, Ореста привели в багатий поганський храм і казали поклонитися ідолам. Коли він відмовився, сорок вояків би́ли мученика батогами, палицями, а потім кували огнем. Максим казав жалізом опалювати його ребра і поливати лютим оцтом його рани, а потім сіллю посипати. Орест молився та дихнув на ідолів, які стояли у храмі. Почалася трясина земля, ідоли попадали і розбилися. Шитки повтікали з храму, а коли з нього випровадили святого Ореста – храм впав, до чиста ся розвалив.

Розгніваний Максим наказав затворити святого мученика на сім днів в темницю і не давати йому їсти, а на осмий ден продовжували муки. Святому вбили цв'яки в п'яти, потім прив'язали до дикого коня. Мученик помер в 304 році. Тіло його шмарили

в ріку, яка звалася Фіва. Явився ж на тому місці якийсь чоловік, світлий, як сонце, котрий зібрав мошці святого, поховав на горі, що біля міста Тіана. Святий Орест не лем пов'язаний з нашою традицією през православну і Греко-католицьку церкву, але з нашою історією. В 1685 році, в Києво-Печерській Лаврі монах Димитрій переписував з стародавнього рукопису життя святого Ореста і змучений заснув. До нього в сні прийшов святий мученик Орест і показавши глибоку рану в грудях, перерізаних у ліктях жили і перебитих голівок, казав монахові дописати деталі своєї муки, жеби біла утверджена ціла правда. Монах виконав веління святого Ореста і прославив в письмі Господа Бога і самого мученика.

Гнеска, в час війни, коли Україна так терпить, сут там потрібні лікарі. Лікарі, котрі лікують не лем тіло, але і душу. Бо як лікувати душі людей в Бучі, Ірпені... Думам, же лем може те зробити лікар в якого є віра. Таку міцну віру мав святий Орест. Така віра і святість є гнеска потрібна терплячой, але віруючой в силу правди і перемоги України.

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківска хроніка

16-17.12.2023 Олава. Під час різдвяного ярмаку, який проходив під патронатом міста Олава і гміни Олава вирізнялося становище Об'єднання лемків. І так, охочи могли купити лемківські страви і со-лодки плячки. Кеселицю з комперями купував кожен, до того били цікави бесіди о лемках і їхній культурі. Зібрани гроши передано на допомогу Україні.

7.01.2023 Лігниця. Місцевий гурток ОЛ зорганізував групу колядників, в якій найшлися біженці з України. Некотри з них перший раз вчилися коляд. Перше їх не співали, ани не знали такого звичаю. Група колядувала не лем по Лігниці але й по околичних селах. Прибутки з колядування призначили на допомогу Україні.

8.01.2023 Криниця. В греко-католицькій церкві мав місце концерт «Іде зьвізда чудна», якого організатором був місцевий кружок Об'єднання лемків. Колядували Мар'янна Железна з «Фогашом» (Словаччина) і «Благовіст» - хор греко-католицької парохії з Криниці.

14-15.01.2023 Криниця. Об'єднання лемків організувало колядничу групу, яка два дни приносила радіст кожній родині, яка захотіла запросити вертеп до себе. Колядники відвідали майже 40 хиж.

21.01.2023 Горлиці. В Антоничівці проходила межепоколіньова сьвяточна зустріч - спільне колядування.

23.01.2023 Вроцлав. Ярослав Сирник, український історик, який працює на кафедрі етнології і культурної антропології Вроцлавського університету, отримав посаду професора гуманітарних наук за напрямом історія.

29. 01.2023 Київ. На 94-му році життя помер український поет, літературний критик, публіцист, шістдесятник, громадський діяч Дмитро Павличко. Покійний був автором численних поетичних збірок і літературно-критичних праць. Бив тіж видатним перекладачем – перекладав з англійської, іспанської, італійської, французької, португальської мов, їдишу

і багатьох слов'янських мов. Бив одним з організаторів Народного руху України і першим головою Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка. В 2004 році нагороджений званням Героя України за «визначний особистий внесок у розвиток української літератури, створення вершинних зразків поетичного слова, плідну державну і політичну діяльність».

03.02.2023 Варшава. Президент Польщі Анджей Дуда нагородив ієреїв і світські особи – вірних Польської Автокефальної Православної Церкви, які працюють на ниві допомоги потребуючим, в тим числі біженцям з України. Золотим Хрестом Заслуги – другий раз – нагороджено о. Артура Грабана, золотим Хрестом Заслуги нагороджено тіж п. Марка Масальского. Бронзовий хрест заслуги отримали: о. Юліян Феленчак, о. Юрій Мокрауз, п. Лючина Рушук, о. Дорофій Савицький, о. Ярослав Щербач.

о. Артур Грабан приймає gratуляції від Воцеха Колярского

6.02.2023 Перемишль, Вроцлав, Ольштин. Греко-католицький митрополит Євген Попович, владика Володимир Ющак і владика Аркадій Троханівський, підписали і проголосили спіль-

ний Декрет про перехід з днём 1 вересня 2023 р. шитких парохій Перемиско-Варшавскої митрополії на григоріанський календар, який стосується до неподвижних (нерухомих) свят. Святкування Великодня і інших подвижних (рухомих) празників в Польщі, подібно як і в Україні, далі залишається згідно з юліанським календарьом.

10.02.2023 Краків. В Палаці Потоцких відбулася презентація нової книги Оксани Забужко «Найдовша подорож». Зустріч з Оксаном Забужко провів польський журналіст і письменник Міхал Ольшевські. Під час заходу фундація «Zustricz» збирала пожертви на підтримку України.

20.02.2023 Пряшів. 87 років тому вродився проф. Микола Мушинка, науковець-українознавець, академік - іноземний член Національної Академії Наук України, дійсний член і Президент Наукового Товариства ім. Шевченка у Словаччині, голова Асоціації українців Словаччини. Основними темами його наукових досліджень є лемківський фольклор в Югославії, Румунії, Польщі, Україні, Чеській республіці, як тіж українсько-словацкі літературні зв'язки. Микола Мушинка є автором близько 200 наукових розвідок, веце як 1000 статей, 350 рецензій і 50 книг.

24.02.2023 Горлиці. В Центрі Культури ім. Б.І.Антонича проходили варштати Lemko Fashion - мотузкова прикраса.

25.02.2023 Мохначка, Лігниця. Місцеві гуртки організували остаткові забави, на яких до білого рана бавилося веце як 250 люди. В Мохначці грала капеля «Алегро», а в Лігниці - «Водограй».

7.03.2023 Познань. В бібліотеці Рачинських

мала мати місце зустріч з Оксаном Забужко, яка промує свою нову книжку. До залу гвойшла група 20 осіб, яка зірвала зустріч, викрикуючи антиукраїнські гасла. На місце приїхала поліція, директор бібліотеки повідомив о шитким прокуратуру.

07.03.2023 Горлиці. Григорій Троханівський і Григорій Суханич – голова і заступник голови Об'єднання лемків брали участь в стрічі з представником посольства Японії.

11.03.2023 Горлиці. Проходило засідання Президії ГУ ОЛ. Зборани обговорювали між інчими підготовку 41 Святка лемківської культури в Ждині, яке буде проходити 14-16 липня 2023 рока.

11.03.2023 Новиця № 95. Відкрито Фундацію НОВИЦЯ ім. Стефанії і Михайла Марковичів. Зобраним представили постаті фундаторів і головни цілі нової організації, а ансамбль «Крайка» з Перемишля очарував присутніх старинними піснями з різних регіонів України і з південно-східної Польщі.

18-19.03.2023 Горлиці. В Центрі Культури ім. Б.І. Антонича мали місце варштати білого сьпіву.

2.04.2023 Гожів. Оголошено лауреатів 50. Всепольского конкурсу писанок ім. Михайла Ковальського. В конкурсі взяло участь 65 авторів, котри прислали 322 писанки. Жирі конкурсу признало перши нагороди в різних техниках: Агнешці Сьльосецкой, Дороті Грабец, Мажени Мазур, Ягоді Насталі. Лауреатами конкурсу сут тіж: Олександра Швейковска-Беліца, Барбара Павліцка, Анна Кунцік, Тереза Драпала, Адам Ласота, Пйотр Шафраньські, Люцина Яцек, Кристина Заграбска.

Лемківський народний календар

Користаючи з книжки Василя Баволяка під наголовком «Лемківські приповідки і приказки зо Святковий Великої і околищ» лемківський народний календар опрацював для Вас **Іван Рубіч**

Яр

Хто сіє ярец в болото, зберат зерно як золото. Втовди просо треба сіяти, як ся зачне дуб розвивати.

Сій овес в кожусі, а жито в капелусі.

Змарнуєш яр, заплачеш в зимі.

На яр, газдо, треба орати, сіяти, жеби било што в

осени зберати.

На яр газдо на пецу не леж, бо што посієш, то і збереш.

Чекают яри, як молодий так и старий.

Яр з водом, літо з погодом.

В марци і сніжком сіє, і сонце гріє.

Як марец ясний, май буде красний.

В марци замглено, в літі студено.

Марец без води, квітень без погоди.

В маю капля дойджу од золота дорожча.

В маю няню по ораню.

Іде май, газдо о землю дбай.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антоніука в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonyucz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 14-16 липня 2023р.
www.watrzdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz
Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць
ім. Б.І. Антоніука - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może
być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Лідія та Олександр Колянчук,
Перемишль – 100,-
Антон Феціца, Краків – 100,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ**

Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 5 zł. + 3,9 zł. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4x5 zł. + 15,60 zł. (кошти пересилки) = 35,60 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 zł.
Річна закордонна передплата 4x5 zł. + 52 zł. = 72 zł. (кошти пересилки) = 72,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:
Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Ігор КОВАЛЬСЬКИЙ дизайн
Адам ВСВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНAT,
Кир Аркадій ТРОХАНІВСЬКИЙ.

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Радість Різдва

ТЕКСТИ ЛАРИСА ШКВАРЛА

«Христове Різдво нам радість принесло»

Свята Різдва Христового це особливий час. Близькі собі люди громадаються при спільному столі, діляться просфорою і складають собі жичиння. «Христове Різдво нам радість принесло» - так називався виступ, котрий відбувся 8 січня 2023 року в греко-католицькій церкві в Криничі, який приготували діти з нашої парафії під керівництвом Лариси Шкварла. Було це видовисько незвичайне і дуже інноваційне, оперте перед усім на музиці, українських колядах з використанням музичних інструментів. Малі артисти відіграли різні сцени, які відтворювали дії народин Ісуса Христа. Кожна сценка закінчувалась колядою. Багата сценерія при святковому освітленні впровадила глядачів у празничний настрій. Гості були захоплені, а дітей нагородили голосними оплесками.

Мали колядники на відкритті вернісажу «іконостас двері до таємниці» Агати Бронішевської в Регіональному Музеї в Мушині.

З цієї самої програмою діти виступили також 6 лютого 2023 року на відкритті вернісажу «іконостас - двері до таємниці» Агати Бронішевської в Регіональному Музеї в Мушині. Запрошені на вернісаж гості черговий раз могли пережити історію народин Ісуса Христа, переплетену звуками найкращих коляд.

Доповненням інсценізації було традиційне лемківське вбрання наших малих акторів та виняткова атмосфера мушинського музею. На акордеоні підгравав Петро Гарасим. Публіка була під великим враженням артистичних і вокальних здібностей нашої молоді, чого не приховувала і в не одному оці закрутилась сльоза.

Колядники в криничській церкві

Мамо, а тото што?

ПРАС

(ua. праска, pl. żelazko)

РІЗАНКА

(ua. локшина, pl. makaron)

ПАТИЧКИ

(ua. сірники, pl. zapalki)

СКРЕПТАТИ нп. КОМПЕРІ

(ua. чистити нп. картоплю,
pl. obierać np. ziemniaki)

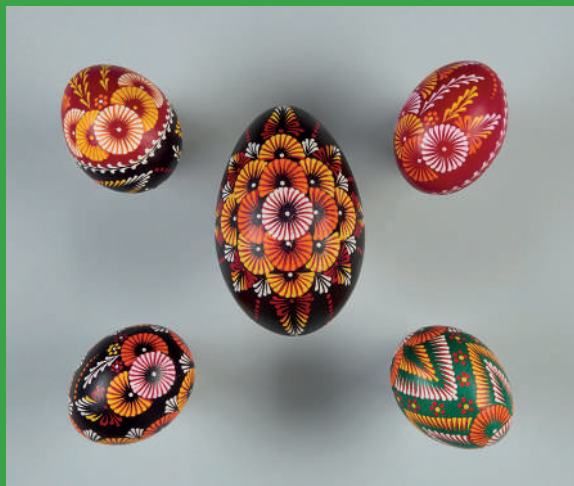
КЕРТИЦЯ

(ua. кріт pl. kret)

ТАРКАСТИЙ

(ua. строкатий pl. pstry)

50 ВСЕПОЛЬСКИЙ КОНКУРС ПИСАНОК ІМ. МИХАЙЛА КОВАЛЬСКОГО

Грабец Дорота, Добжень Велькі
I місце в батіково-шпилькової техніці

Драпала Тереза, Тихи
виріжнення

Сьльосецка Агнешка, Тинец Мали
I місце в батіково-писакової техніці

Ванатко Іван, Зелена Гора
виріжнення

Кунцік Анна, Пшемків
II місце в батіково-шпилькової техніці

Фараньчук Анна, Ольштин
виріжнення